

VOORNAMEN KIEZEN

GERRIT BLOOTHOFT

Iedereen heeft een naam. En veel mensen hebben in de combinatie van alle voornamen en familienaam een unieke naam. Dat is precies de bedoeling want een naam moet identificerend zijn. Maar een naam onthult meer. Zowel de voornaam als de familienaam kan typerend zijn voor de cultuur, land of regio waaruit men afkomstig is. En waar de familienaam min of meer vastligt, kiezen ouders voor elk kind opnieuw een voornaam. En daarmee laten ze ook iets van zichzelf zien. De vraag is dan, wat ze precies laten zien en hoe dat te beschrijven is.

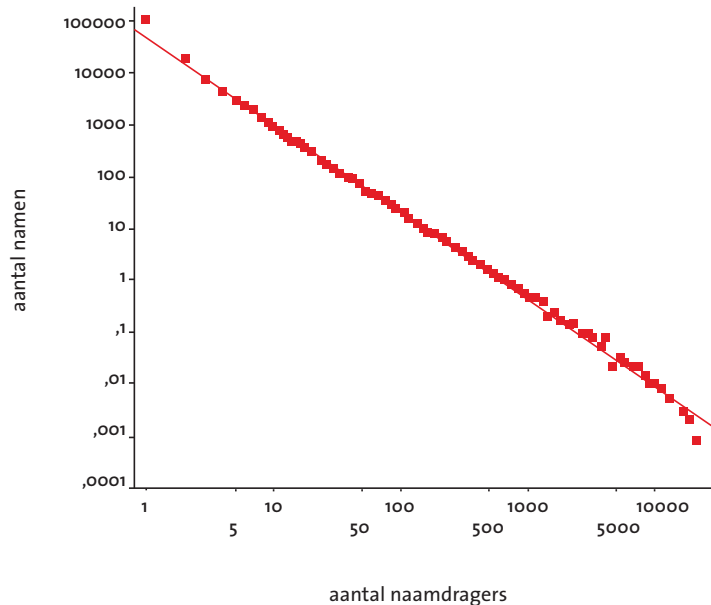
De laatste jaren zijn de voornamen die in Nederland worden gegeven en opgeslagen zijn in de Gemeentelijke Basisadministratie, beschikbaar gekomen om wetenschappelijk onderzoek te doen. Onlangs zijn ze online toegankelijk gemaakt in de Nederlandse Familienamenbank en de Nederlandse Voornamenbank (www.meertens.knaw.nl/nfb en [/nvb](http://www.meertens.knaw.nl/nvb)) en dat trok veel belangstelling. We hebben met zijn allen zo'n 314.000 familienamen en 500.000 verschillende enkele voornamen. Hier zullen we die voornamen nader bekijken.

De wet van Zipf

Hoewel bepaalde voornamen heel populair zijn, slagen sommige ouders er toch in om een unieke

naam voor hun kind te kiezen of te bedenken. We kunnen dit grafisch weergeven door het aantal naamdragers horizontaal en het aantal namen met zoveel naamdragers verticaal uit te zetten. Dat blijkt een kaarsrechte lijn op een log-log schaal op te leveren voor de generatie kinderen tussen 1985 en 2005 (figuur 1). Omdat er aantallen naamdragers zijn die niet voorkomen, is er bij de hogere aantallen over logaritmische intervallen gemiddeld, waardoor het aantal namen dat gemiddeld in dat interval ligt onder 1 kan dalen. Zo'n rechte lijn wordt ook gevonden als woordfrequentie in een boek of op het internet wordt geteld, en is naar degene die dat het eerste deed, de wet van Zipf genoemd.*

Hedendaagse ouders zullen het gevoel hebben de naam van hun kind in alle vrijheid te kiezen. Maar willekeurig kiezen ze niet. Ze worden op allerlei manieren onbewust beïnvloed. Bijvoorbeeld door hun sociale netwerk, waar ook hun kind zich thuis moet voelen, en waarin bepaalde voorkeuren voor namen zich manifesteren. Land van herkomst, geloof en taal kunnen daarbij een rol spelen. En ouders horen in de alom tegenwoordige media voortdurend namen waardoor ze beïnvloed kunnen worden. Hoe dat allemaal samen precies tot de wet van Zipf leidt is eigenlijk niet duidelijk. Dat geldt ook voor de processen die ten grondslag liggen aan de populari-

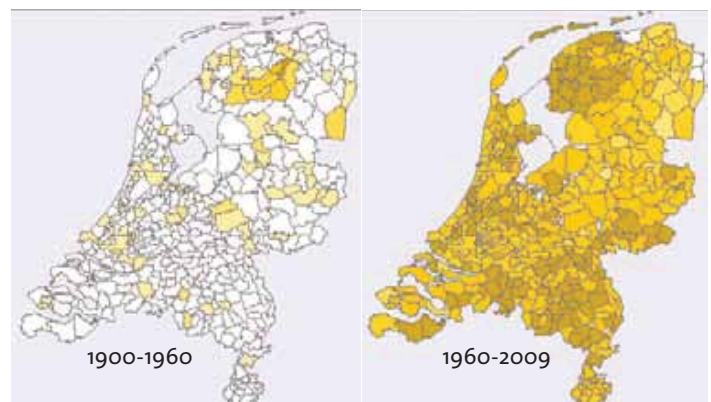
Figuur 1. Van unieke namen (links) tot zeer populaire namen (rechts): de wet van Zipf voor voornamen (170.000 verschillende voornamen van 3,5 miljoen kinderen in de periode 1983-2001).

teit van een naam. In figuur 2 staat de populariteit tussen 1880 en 2009 van een zestal voornamen.

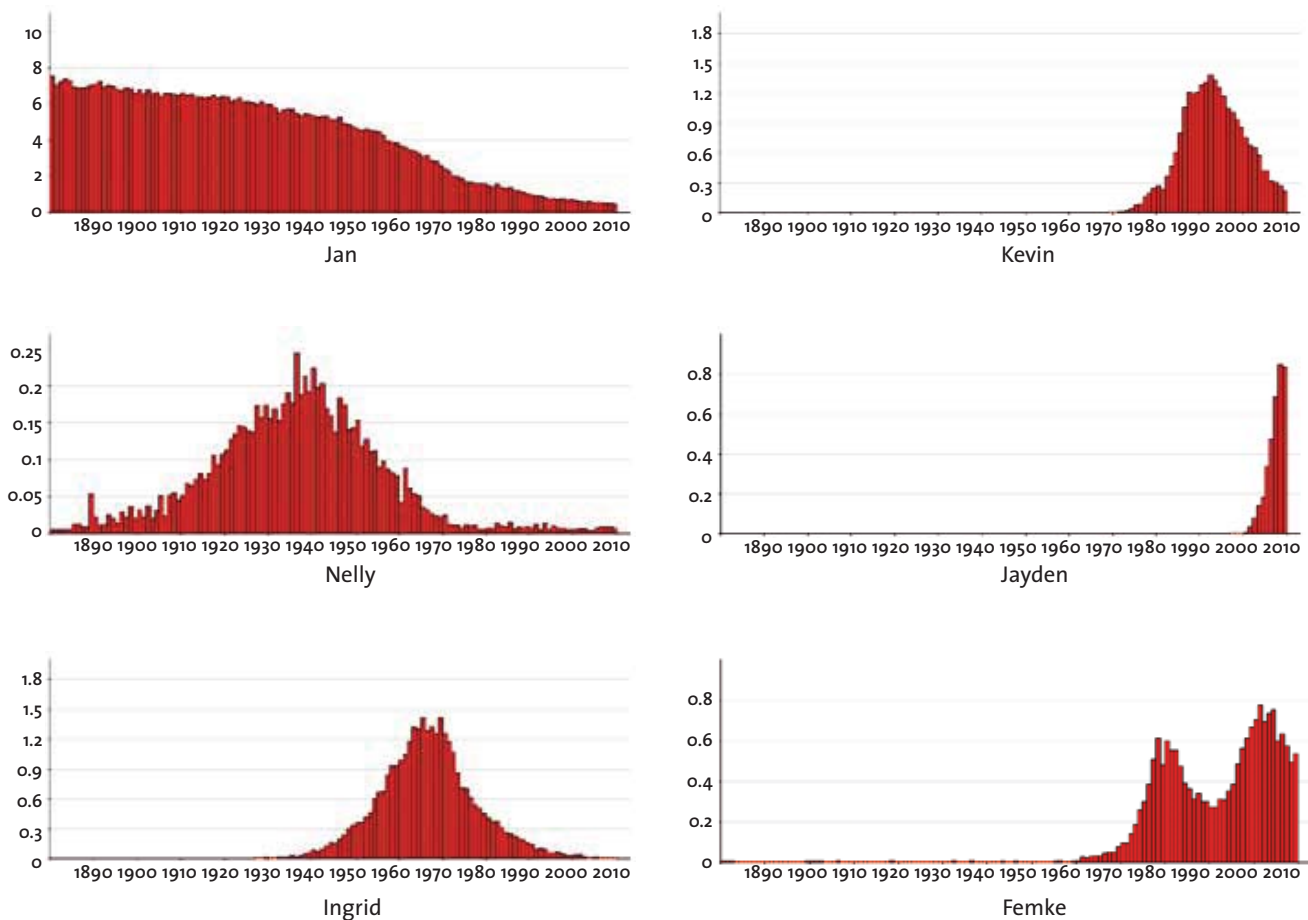
De traditionele Nederlandse naam *Jan* laat zien dat vernoeming naar grootouders teloor is gegaan in de loop van de vorige eeuw. Dat kan verklaard worden uit lossere familiebanden. Ouders gingen hun eigen keuzen maken, en dat leidde tot het fenomeen van modenaam. Bij *Nelly* kan er nog sprake van zijn van een tussenvorm, waarbij grootmoeder *Cornelia* met haar roepnaam vernoemd werd. Maar vanaf de jaren zestig komen er voor Nederland echt nieuwe namen, met de eigenschap dat ze niet veel langer dan een generatie (25 jaar) meegaan. Op het moment dat *Ingrid* zelf weer kinderen krijgt, zal haar eigen naam niet meer modern zijn. Het lijkt erop dat de verdelingen symmetrisch zijn: een naam wordt even snel populair als hij die populariteit weer verliest. En hoe sneller de opkomst, hoe sneller de neergang, dus hoe korter de hype. Dat zou met *Jayden* wel eens het geval kunnen worden.

Femke in de mode

Femke heeft iets bijzonders. In de eerste plaats kwam de naam al lang in Friesland voor, maar niet bijzonder veel als vrouwelijke vorm van het mannelijke *Femme*. Na 1960 werd de naam populair, ook in de rest van Nederland (zie figuur 3). Maar tijdens de neergang kwam rond 1990

Figuur 3. De verspreiding van de naam Femke

Figuur 2. Populariteit van zes voornamen tussen 1880 en 2009 (%)

weer een tweede populariteitsgolf op die nog niet is uitgewoed. Hier past een model waarbij de samenleving verdeeld is in sociale lagen. Een voornaam kan populair worden binnen een bepaalde sociale laag, en later opgepikt worden door een andere sociale laag. Als daar een flink tijdsverschil tussen zit en de naam heeft in elke sociale laag zijn eigen dynamiek, dan zou dat de vorm van de populariteitscurve van *Femke* kunnen verklaren. Het bijzondere van het huidige modekarakter van voornaamgeving is dat deze mechanismen zichtbaar lijken te worden. In de

periode van vernoeming naar grootouders werden de meeste voornamen door alle lagen van de bevolking gebruikt, zowel de edelman als de arbeider kon *Willem* heten. De segregatie tussen sociale lagen in naamgeving lijkt nu veel duidelijker te worden.

Populaire voornamen

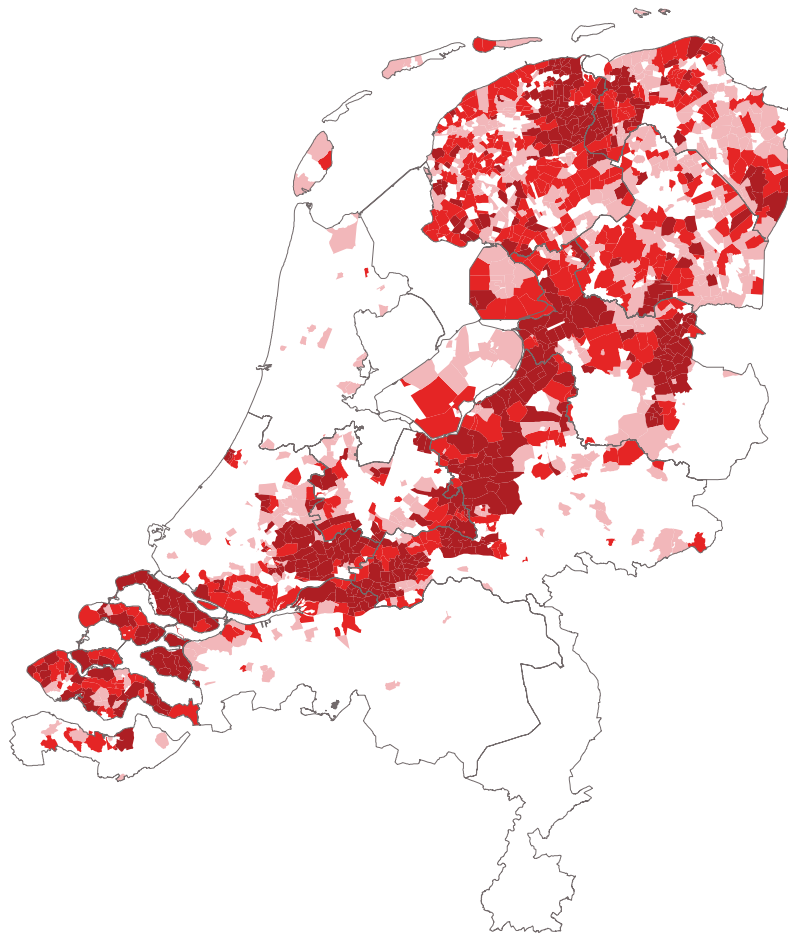
Wanneer we op het niveau van het gezin de naamgeving bestuderen, dan hebben we enerzijds de

rang	Mohamed		Petrus		Jeroen		Kevin	
	zusjes	broertjes	zusjes	broertjes	zusjes	broertjes	zusjes	broertjes
1	Fatima	Ahmed	Theresia	Henricus	Marloes	Sander	Kelly	Brian
2	Samira	Rachid	Josephina	Antonius	Saskia	Michiel	Melanie	Bryan
3	Aicha	Omar	Antonia	Paulus	Marjolein	Wouter	Joyce	Mike
4	Hanan	Abdellah	Maria	Wilhelmus	Annemiek	Ronald	Mandy	Jeffrey
5	Souad	Fouad	Petronella	Franciscus	Moniek	Erwin	Kimberly	Maikel
6	Karima	Noureddine	Theodora	Martinus	Suzanne	Mark	Sharon	Wesley
7	Saloua	Redouan	Francisca	Gerardus	Evelien	Dennis	Kimberley	Patrick
8	Khadija	Abdelilah	Wilhelmina	Adrianus	Marleen	Jasper	Melissa	Michael
9	Nassira	Karim	Johanna	Theodorus	Marjolein	Maarten	Jennifer	Danny
10	Asma	Jamal	Elisabeth	Leonardus	Karin	Remco	Denise	Robin

Tabel 1. De tien meest populaire namen van de broertjes en zusjes van Mohamed, Petrus, Jeroen en Kevin

namen van de ouders, en anderzijds de namen van de kinderen. Als we veronderstellen dat de ouders tot een sociaal-culturele groep behoren en dat uitdrukken in de namen van hun kinderen, hebben de namen van de kinderen iets gemeenschappelijk. Dat kunnen we kwantificeren met de frequentie van voorkomen van bepaalde naamparen in een gezin. In tabel 1 staan de namen van de meest frequente broertjes en zusjes van respectievelijk *Mohamed*, *Petrus*, *Jeroen* en *Kevin*. Er is geen naam gemeenschappelijk. Dat wijst erop dat er langs deze weg inderdaad groepen van voornamen te maken zijn, waarvan gezegd kan worden dat een bepaalde groep van ouders die prefereert. Voor de voornamen van 3,5 miljoen kinderen (in gezinnen met minimaal twee kinderen) geboren tussen 1983 en 2005 is dat gedaan. 1.409 voornamen konden in groepen worden geclusterd omdat ze voldoende vaak in combinatie met andere namen voorkwamen. Met vijftien naamgroepen zijn onze voornamen goed te beschrijven. Dat zijn traditionele voornamen die we differentiëren in (1) gelati-

niseerde traditionele voornamen [zoals *Johannes*, *Maria*], en (2) Nederlandse traditionele voornamen [*Jan*, *Trijntje*]; (3) Oudtestamentische voornamen [*David*, *Esther*]; (4) Friese voornamen [*Jelle*, *Nienke*]; voormoderne Nederlandse namen die we splitsen in (5) langere namen (vooral populair voor 1990) [*Wouter*, *Suzanne*] en (6) kortere namen die ook vaak internationaal zijn (vooral populair voor 2000) [*Mark*, *Laura*]; (7) Engelse voornamen [*Kevin*, *Samantha*]; (8) moderne Nederlandse voornamen [*Tim*, *Anne*]; (9) overige moderne voornamen [*Milan*, *Lara*]; (10) Scandinavische en enkele Franse voornamen [*Niels*, *Anouk*]; (11) elitenamen [*Floris*, *Amber*]; (12) Franse voornamen [*Jules*, *Dominique*]; (13) Italiaanse en Spaanse voornamen [*Lorenzo*, *Felicia*]; (14) Arabische voornamen [*Mohamed*, *Samira*]; en (15) Turkse voornamen [*Hakan*, *Meryem*]. Het grote voordeel van het onderscheiden van 15 groepen is dat we naamontwikkelingen veel beter kunnen bestuderen: hun aantal en verspreiding is statistisch voldoende onderbouwd.

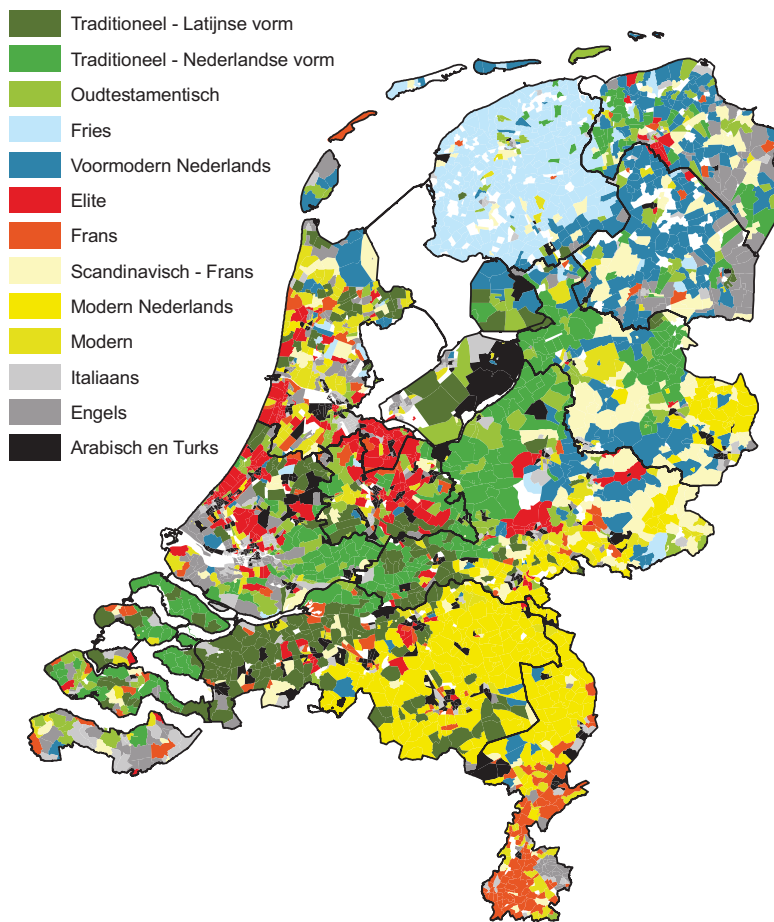
Figuur 4. De verspreiding van traditionele Nederlandse namen (1983-2005), met kleuring van viercijferige postcodegebieden waar deze namen relatief veel voorkomen

Verspreiding van naamgroepen

De verspreiding van elke naamgroep heeft specifieke kenmerken. We laten die hier alleen voor de traditionele Nederlandse namen zien (figuur 4). Daarvoor is eerst per viercijferig postcode gebied berekend welk percentage van de kinderen zo'n naam heeft gekregen tussen 1983 en 2005. Vervolgens zijn de postcodegebieden op dat percentage geordend en verdeeld in acht groepen. Alleen de drie groepen postcodegebieden met de hoogste percentages worden in de kaart getoond. Het toont de *bible belt*, die van

Zeeland tot Staphorst loopt, met uitwaaiering over de drie noordelijke provincies. Hier zijn de traditionele Nederlandse namen nog relatief populair – en is het aantal gereformeerden het hoogst.

Ook kan het totaal van de voornaamgeving in kaart worden gebracht, waarbij voor ieder viercijferig postcodegebied een keuze wordt gemaakt aan welke naamgroep die wordt toegekend. We kozen daarvoor de naamgroep die ten opzichte van het landelijke gemiddelde er in dat postcodegebied het meest bovenuitsteekt. Dan winnen Friese namen in Friesland omdat die daar, meer dan enig

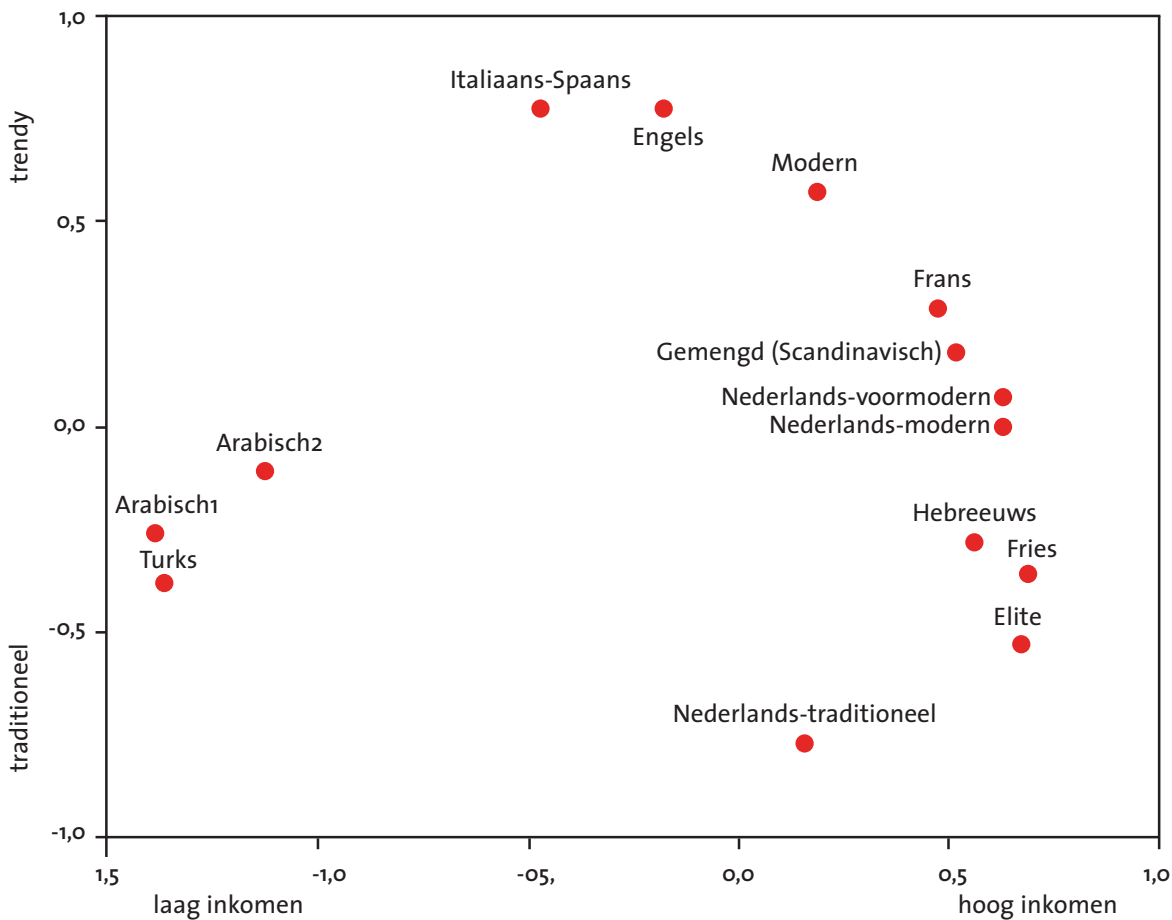

Figuur 5. De voornamenkaart van Nederland, met kleuring naar relatief meest dominante naamgroep per viercijferig postcodegebied

andere naamgroep in Friesland, veel meer voorkomen dan elders in het land. Figuur 5 toont het resultaat waaruit de specifieke kenmerken per regio via de naamgroepverspreiding helder zichtbaar worden.

Als naamgroepen een karakteristieke verdeling over Nederland laten zien, kunnen we dan ook nog iets zeggen over de sociale kenmerken van de betrokken ouders? Daarvoor konden we gebruik maken van sociaal-economische gegevens van 250.000 huishoudens die WDM heeft verzameld via de Grote Consumenten enquête, en waarvoor ook de namen van de kinderen in het gezin bekend zijn. We kozen ervoor om naam-

geving te onderzoeken in relatie tot de weging van 20 levensstijlen die WDM afleidt uit het totaal van de enquêtegegevens. Met factoranalyse konden de twee belangrijkste levensstijldimensies bepaald worden, met daarin de posities van naamgroepen (met kleine hergroepering). Het zijn een dimensie die wordt bepaald door inkomen en opleidingsniveau en een dimensie die omschreven kan worden met het verschil traditioneel – trendy. De naamgroepen vallen ruwweg uiteen in drie groepen: de Arabische en Turkse namen, de Nederlandse en Friese namen, en de overige niet-Nederlandse namen. De Nederlandse en Friese namen blijken de voorkeur te hebben

Figuur 6. Naamgroepen in het vlak van de twee belangrijkste levensstijldimensies

van de wat hoger opgeleide, enigszins traditionele ouders. En vooral de Engelse en Spaans-Italiaanse namen genieten de voorkeur bij middelbaar en lager opgeleide ouders die gevoelig zijn voor media en trends (figuur 6).

Deze rondgang langs aspecten van de voornaamgeving laat zien dat met gegevens over voornaam, geboorteplaats en geboortjaar van de hele bevolking, tal van kenmerken zichtbaar gemaakt kunnen worden dankzij relaties tussen namen binnen een gezin, gegevensreductie via clustering tot naamgroepen, en kaartpresentaties en posities langs sociaal-economische dimensies van die naamgroepen. Nooit was de

voornaamgeving van Nederland helderder in kaart gebracht. Desalniettemin blijven er nog veel kwesties rond motieven van ouders, sociale beïnvloeding en dynamiek, waarover nader onderzoek gaande is.

* Zie ook de column van Fred Steutel in STATOR 10 (2009) 3, september.

GERRIT BLOOTHOOF is docent/onderzoeker Taalwetenschap aan de Universiteit Utrecht. Bij het Meertens Instituut is hij betrokken bij de Nederlandse familienamenbank (gelanceerd in december 2009) en de Nederlandse voornamenbank (gelanceerd juni 2010) en andere naamkundige ICT-initiatieven.
E-mail: <G.Bloothoof@uu.nl>